

Defensa dels mèrits del doctorand a càrrec de la doctora Catalina Cantarellas Camps

Bones tardes a tots/es. En el termini d'un mes, Antoni Tàpies ha rebut els següents premis i reconeixements: el premi Príncep d'Astúries de les Arts, el premi Unimperiale de l'Acadèmia Artística de Tòquio, i acaba de ser investit doctor honoris causa per la Universitat de Glasgow. És el cim d'un *cursus honorum* molt carregat i que ve de molt lluny.

Començà a la segona meitat dels anys cinquanta, època en la qual l'artista assolí renom internacional; fonamentà aquest renom en una categoria: la de ser un mestre. Renom i categoria que dia a dia reafirmaria i dia a dia aniria creixent. D'acord amb aquesta circumstància, intentar esbrinar la presentació d'Antoni Tàpies a partir del seu currículum seria, si més no, una tasca impossible, bàsicament per dues qüestions.

La primera de les qüestions invocades rau en què una simple llista, que és l'únic que ens permetria el temps, no tindria cap significació en si mateix. En efecte, ¿quin sentit tindria esmentar, per exemple, que l'any 1958 Tàpies obtingué a la Biennale de Venècia el Premi de la UNESCO, o que el mateix any, i entre moltes altres mencions obtingué el Premi de l'Institut Carnegy de Pittsburgh, si no sabéssim res més?

Si no sabéssim, per exemple, que el jurat de Pittsburgh era un jurat prestigiós i internacional, conformat per figures de la talla de Marcel Duchamp, artista, o de Lionello Venturi, un historiador d'art que va lluitar per la unió de la història d'art i de la crítica d'art, etc. O, i pel que fa a l'Encontre de Venècia, si no sabéssim quines foren les circumstàncies que fan concórrer Tàpies en aquesta ocasió, quan abans hi ha anat, amb una eixida problemàtica, representant el pavelló espanyol. Això era l'any 1954, quan l'obra de Tàpies, i la d'altres artistes de l'Estat espanyol, fou utilitzada com el que avui dirien una força productiva de la societat, això es, com a material de propaganda del règim.

Si nosaltres no podem esmentar el context i no podem citar quin era el nivell de la Biennale de Venècia aleshores, és a dir el 1958, que no era els dels anys 70, no té cap sentit fer aquesta llista de mèrits.

Però hi ha una altra causa per la qual jo també omet les referències curriculars, i és una causa, al meu entendre, cabdal i arrelada en el fet que l'únic que realment importa i que a la llarga compta és l'obra d'art, Tàpies, més enllà de tot poder i de tota glòria, és, simplement i planerament, un pintor.

Ser pintor en el cas de Tàpies no vol dir només fer pintura, obra gràfica, recuperar objectes, fer escultura, fer escultopintura, fer incursions en la ceràmica... Ser pintor implica tenir un extraordinari domini dels materials i de la tècnica, garantia de la llibertat d'expressió, no com un viatge a termini. Implica així mateix, en el cas de Tàpies, un afany d'investigació sempre renovat, dia a dia recomençat. Ser pintor, en definitiva, és, com ell ha dit, la unió de pensar i de fer, la conjunció d'una visió del món i d'una visió de la vida.

Per això, quan Tàpies romp i grata una vegada i una altra la matèria o quan hi deixa senyals connotatius: mans, peus, empremtes, zoomorfes, etc., o quan sembla que no la toca, o quan hi aferra el que vol, no importa el que sigui: arròs en el 46, palla en el 67; quan incorpora objectes reals: matalassos, palanganes, tota mena d'aquestes coses extretes de la realitat quotidiana, a les quals nosaltres no els fem cas —el neocapitalisme ens ha dit que no convé—, quan fa això encara que nosaltres no ho percebem, comprenem que hi ha quelcom més enllà de la matèria. Cal mirar moltes vegades la seva creació per saber que sempre recull més d'una sensació o d'un pensament, més enllà de les meravelloses, nombroses i complexes tècniques.

Però en definitiva, ¿qui és Tàpies? ¿qui és la seva figura? Dirien bàsicament que la figura de Tàpies és una figura heroica i una figura històrica.

Una figura heroica, no sols pel seu combat públic; figura heroica, sobretot, per la fidelitat als propis principis, a les demandes de la pròpia creació artística més enllà del dictat de la moda, de la conveniència, del que cal i del que toca a cada moment. Fer allò que un pensa, cal reconèixer-ho, no deixa de ser una heroïtat. Si nosaltres creguéssim que la heroïtat de Tàpies deriva del seu compromís polític, públic, d'aquell que desenvolupa de forma específica durant la meitat dels anys 60, només tindriem una referència parcial de la seva heroïtat. És clar que llavors és heroic i és clar que també ho és quan pinta banderes, però ho és sempre, perquè com digué Joan Teixidor "tu n'has pintat moltes de banderes perquè quan n'estripaven unes, n'imposaven d'altres, però moltes més de les que has pintades a la realitat, n'has pintades a la teva memòria."

El que invocam aquí, en definitiva, és l'heroisme de Tàpies més profund: l'heroisme de ser quotidià. Com a forma d'existència, acompanya l'artista des dels inicis, des de aquell adolescent feble i malaltís decidí als 21 anys dedicar-se a la pintura, seguir el seu camí.

Quan Tàpies es lliure al conreu de la pintura no sols deixa l'opció d'un futur assegurat, la carrera de Dret, estudis que aleshores cursava a la Universitat de Barcelona, sinó que també està triant una professió, diguem-ho així, que en aquells moments no té gaire sortida. Tàpies fa això, però fa bastant més, perquè, a sobre, vol seguir el camí de l'avantguarda. En podria haver triat molts altres; jo ja no parlo del camí del realisme, d'aquell realisme de paisatge, però si que, per exemple, podria haver escollit la sendera de la bellesa mediterrània, del seny d'aquells ideals que es varen concretar a la Catalunya del Noucentisme l'any 1912 i que ara, en la dècada dels quaranta són uns ideals que cal recuperar per defensar, a la vegada, el nostre passat després de la desfeta franquista. Però Tàpies no fa tot això. Tàpies no sap molt bé el que és l'avantguarda, com tampoc ho saben, d'entrada, els del seu entorn burgès, però sí té una cosa molt clara, sigui el que sigui l'avantguarda és una cosa no recomanable des d'una perspectiva sociopolítica.

He dit que Tàpies és una figura heroica i a la vegada una figura històrica. Figura històrica no pas per qüestions simples, tan evidents com que ha entrat en la història i hi està inserit; això ja fa molt de temps que ho sabem. Tàpies va entrar dins la història a final dels anys 50; en el 58 la bibliografia estrangera ja esmentava aquesta presència.

Tàpies és una figura històrica perquè la seva obra conforma gran part del decurs de les avantguardes a partir del 1945. És un decurs dramàtic i accidentat; és un decurs de començar, seguir, arribar, caure, tornar a començar, i un poc aquest és el decurs de Tàpies. D'un Tàpies que l'any 1945 emprèn la recerca de l'avantguarda a través del magicisme i que el 47 entra en contacte amb el surrealisme, i l'utilitza com a punt de partida. Arran del contacte amb el surrealisme coneix dues figures, dos grans amics que aquí esmentem: Joan Brossa i Joan Miró. Amb ells esbrina els móns que l'interessen, com és el de la màgia: De les afinitats entre Tàpies i Miró, se n'ha parlat força. No es tracta solament del magisteri de Miró envers Tàpies, reconegut pel segon, la unió igualment deriva d'una semblant línia d'actuació, de recerca i de pensament. Una mateixa línia que concorda sobretot amb l'estimació per la feina i per l'obra ben feta, amb el desig de transmetre a través de la pròpia creació una realitat còsmica.

Després d'aquesta etapa surrealista, Tàpies, ho recordam, cap el 53, esdevé un gran mestre en el que s'ha anomenat la "pràctica de l'informalisme", dins la qual, gairebé, només per la seva obra, s'ha hagut de crear el calificatiu "matèric". Però aquí no acaba la història. Tàpies no es conforma i segueix les investigacions. Llavors anirà cap a l'objectualisme, com succeeix en el decurs dels anys 70, és una nova recerca sempre constant. Per això Tàpies és història. En definitiva i per tancar, és així mateix figura històrica dintre l'avantguarda perquè l'avantguarda, encara que és difícil de definir, té especialment una condició: obrir nous camins.

Cal subratllar, per altra banda, que l'artista crearà models que l'imitaran, tot i que no hagi estat la intenció de l'autor. Tot l'informalisme, no sols als Països Catalans, sinó d'àmplies zones internacionals, es fonamenta en el magisteri de Tàpies, no de bades n'és un dels grans creadors. Tàpies no és història per aquests models concrets, sinó per la seva obra de dubte i d'obertura de nous camins.

Això és tant d'aquesta forma que si algú de vosaltres llegiu que Tàpies manifesta a finals dels anys 80, davant el curs de les segones avantguardes, és a dir de les que discorren des del 45: "em sembla com si tot això ja ho hagués fet", no és una defensa personal ni un autoelogi, és que realment ho ha fet, puix que un camí sòlid només es pot triar després de moltes renúncies, després de moltes proves, i després de moltes incursions. Tàpies, en resum, és aquesta figura històrica que Miró recordà i homenatjà. La figura que ha construït el futur a partir de les ruïnes del present, un present —en el qual ha nascut—, ple d'angoixes; un present que és un temps a terra de naufragi —Guerra Civil, Segona Guerra Mundial. Remuntant aquest present, per la força de l'individu i per la creença de la pròpia obra, ha fet una aportació històrica.

Tàpies és moltes coses i per això, tancar-ho dient que és un gran testimoni, el testimoni que l'art i que la vida van junts pot semblar quelcom aparentment massa fàcil. Tanmateix, no és fàcil no conjuntar art i vida, és la tasca que va inspirar gran part de la filosofia i de la pràctica de l'art des del Romanticisme.

A Tàpies se li pot aplicar allò que ell digué parlant de Picasso i de Miró: darrera d'un gran creador, i tu ets un gran creador, sempre hi ha una persona, unes idees i una visió del món. Ens ha pregat que sentíssim la seva creació i ens ha intentat explicar, tot i l'esforç que això implica, mitjançant l'obra escrita.

Per tot això, i més pel que no he dit que pel que he dit jo aquí, siau benvingut.